

רחוב בוסטרוס: מחסום הוקס לפני הבית שהתמוטט

רחוב 100 איננו רחוב בוסטרוס. רק לעיתים רחוקות עוברים בו אנשים זרים. במכונית אי אפשר להכנס אליו בכלל. בחורף שעבר ביקרו במקום אנשי החפצה המורכבת ממהנדסי עיריית תל-אביב — אבל לקצה הרחוב לא הגיעו. הסרחון הנורא, שעלה מתוך נחל הביוב המתמשך במרכז הרחוב לעבר הים, הבריח אותם. רחוב בוסטרוס נסגר לתנועה, נחסם משני צדדיו בחביות. השוטרים שהוצבו לידם, מונעים מהולכי-הרגל את המעבר ליד אוור הריסות. את רחוב 100 לא היה צורך לסגור,

שדוקא בניין מספר 7 יתמוטט; שתלמידי הסמינר ימצאו באותו זמן בימים האחרונים של חופשתם; שפועל המרפדיה, הישן בדרך כלל בבית המלאכה, לא היה באותו לילה במקום.

למחרת בערב התמוטט גם בית מספר תשע. הפעם היו יכולים להיות קרבנות, אך המזל שיחק ליפו שנית. באותו עוקר החלו התיכונים בין מהנדסי העירייה ועמיתיהם בי תחתיו בית מספר תשע. כעבור כמה ימים התמוטט גם חלק הבית מספר 5.

אבל או כבר פוגה כל הגוש הנקרא "בית-בוסטרוס", הדיירים, שקיבלו מעמידר כסף, עברו לגור, בינתיים, בבתי מלון. הרחוב נסגר בחביות ריקות ושוטר.

הבית, שנבנה לפני שמונים שנה, חי מספיק, אין כל מקום לסענות.

● שבוע קודם לכן הורגשה בירושלים רעידת אדמה קלה, אותה הרגישו רק הסמוגריים.
● בעלי החנויות ערכו תיקונים ושיפורים בבתי-עסקם, החלישו בכך את חוזק קירותיה של קומת הקרקע.
● הבית סיים כבר את תקופת חייו.

דיירי הבית נצאו הסבר אחר, ייתכן שיותר מעשי מהסבריהם של מומחי העירייה. לפני שמונה חדשים פרצה שריפה במרפדיה שבקומת הקרקע. השריפה כותה, אולם באדמה שמתחת ליסודות הבית נספגו, בינתיים, טונות של מים. מאותו יום היה האסון הצפוי שאלה של זמן בלבד.

עוד לפני שבוע ימים מסרה בעלת חנות הבגדים שבבניין, לחברת עמידר, כי קירות חנותה החלו להסדק במהירות. "בית בוסטרוס הוא הבית החזק ביותר ביפו", אמרו לה, "הוא עוד יחזיק מעמד יותר ממך..."

הבית שלי הוא לא הכי חזק ביפו", אמר יצחק הרשקור ביק. "לפי החלטת עיריית תל-אביב צריך הבית שלי במנשיה, ברחוב 278, להירס כבר ממרץ 1961. אם בלילה אחד יתמוטט הבית, ויקבור תחתיו אותי, את אשתי ובתי, אני אהיה האחראי היחיד. לא העירייה ולא עמידר."

להרשקוביץ יש כתובת קצקע על זרועו. המספר הכחול של אושיוץ. ב-1944 צבעו על גבו את סימן האדום: סימן המשלוח לתא-הגזים. אז הוא ניצל בנס. בשנת 1961 שוב צבעו לו סימן אדום. הפעם על קיר ביתו. אבל כמה פעמים יכול לקרות נס?

★ ★ ★

האברמוביציים והרכינביציים

סמוך לשוק הפשפשים השתוללו להבות. בבית הח' רושת לפוליאסטר היה מספיק קצר חשמלי רגיל כדי שהאש תאחז בחמרי הגלם. הנזקים גיעים לרבות לירות.

מיותו של רחוב

בבת אחת נמחקו ממפת הרחוב שני בתי מלאכה יפואיים: לפוליאסטר ולנעלים.

מאחרי החבלים שנמתחו עליידי המשטרה, התאסף קהל רב. "קודם בוסטרוס — עכשיו השריפה. עוד מצפ כל יפו תתמוטט", הפליט אחד.

"שיתמוטט אחת ולתמיד. שיכוא הסוף", אמר השני. "מיפו מוכרחים לברוח..."
"לברוח? לאן לברוח?"

לאן תברח משפחת פרס, המתגוררת ברחוב 79. לפני שמונה שנים עלתה המשפחה ממרוקו. שלחו אותם או למעברת חצרים בבאר-שבע. אבל אז לא היה שם עבודה. הם מכרו אז הכל ועברו לגור בבית זה. שמונה אנשים בחדר אחד. עכשיו רוצים לתת להם 5000 ל"י שיצאו מכאן. אבל מה אפשר להשיג בסכום מגוחך זה?

"לאף אחד לא איכפת שבעוד כמה חודשים יתחילו להת' רחש פה אסונות אחד אחרי השני", אומרת אסתר פרס. "הם, האברמוביציים והרכינביציים, יושבים בשיכונים לוק' סוס והילדים שלנו חיים בסכנה מתמדת. אבל הפעם מספיק. בבאר שבע ואשדוד לא עשו די. עכשיו נלך בכוח. רחוב בוסטרוס העיר את כולנו."

ארבע ימים לפני ההתמוטטות ברחוב בוסטרוס התקיימה בתל-אביב הפגנה של דיירי בתים מסוכנים. נציגי המפגינים פתחו את טענותיהם בפני נציגי העירייה במילם: "אנחנו נשלחנו עליידי אלפי ילדים, אשר רוצים בלילה שקט אחד, ללא פחד."

ביפו עצמה יש עכשיו 700 בתים מסוכנים; מתגוררות בהם לפחות 1500 משפחות; לפחות 3000 ילדים. בלילה הם חולמים על הבתים הנופלים ברחוב בוסטרוס.

תמונת רחוב בעג'אמי
לידה אחד של שקט

★ ★ ★

מדאך מן, עמידר

למשה כהן כדה אין טענות. הוא מתפלל ומודה לאלוהים על הנס. לפי מושגיו צריך הנס שלו להתרחש בערך כך. באחד הימים ישלח אלוהים מלאך לדירתו. למלאך לא תהינה כנפיים, אלא יופיע בדמותו של מישהו חשוב. ייתכן שמישהו מעמידר ואולי אפילו מן העירייה. המלאך, שיהיה פקיד חשוב, יעביר את משה, אשתו וחמשת ילדיו, לגן עדן. כלומר — לדירה חדשה. ייתכן שהוא יופיע כבר מחר, ייתכן שבעוד שבוע או חודש, אבל לבטח לפני גשמי החורף. כי חורף נוסף בבית זה הוא מחת בטות.

למשה כהן לא היה מזל לגור בבית-בוסטרוס, אלא בבית מספר 20 ברחוב 100. הקרוי גם רחוב הדייגים. פרט למספר נושא הבית גם את הכתובת: מבנה מסוכן. הבית היא האחרון בשורת הבניינים שברחוב. כל אלו שעמדו אחריה, כבר נהרסו. מחלונות הדירה אפשר להשקיף על הים הפתוח. אבל איש אינו ניגש אליהם. לשני החדרים, מהם מורכבת הדירה, אין נכנסים כבר יותר מחצי שנה. בחדר אחד רוכזו כל חפצי הבית ומשה מקהה כי חדר זה, שאין עליו קומה עליונה, אפילו אם יתמוטט אפשר יהיה להוציא את הדברים מבין ההריסות.

החדר השני, אם יתמוטט, יקבור תחתיו גם את הוריה הזקנים של רינה, אשת משה, המתגוררים בקומה הבנויה מעליו. הוריה של רינה כבר אינם מחכים לאיש. אם יתמוטט הבית — יתמוטט. כל אחד מת בויקנתו. לא חשוב באיזו צורה. אבל משה רוצה דוקא לחיות. לכן הוא יושב עם אשתו וילדיו ימים וילות בפרוודור. אחד המהנדסים אמר לו כי המקום הכי בטוח בביתו, הוא הפרוודור. משה מאמין מאז כי אפילו אם הכל יפול, מימין ומשמאל, הפרוודור ישרר באמצע שלם.

בדירה זו הוא יושב כבר ארבע שנים. לפני כן גרו בסמוך, ברחוב 102, אבל הבית ההוא החל להתמוטט ואו עברו לכאן. לפני שנה וחצי באו הפועלים, צבעו בצבע אדום את פסק דין המחמת גם לבית זה. משה כהן מתפלל מאז לאלוהים, מסתכל בחרדה על הסדקים העוברים לאורך הקירות, וחושב בפחד על החורף, שלא ספק יאכל את הקירות עד תוים. הוא מחכה למלאך במדים של פקיד חשוב.

★ ★ ★

סימן אדום

מדוע התמוטט בית בוסטרוס? עיריית תל-אביב מסיפקה שלושה הסברים אפשריים:

למרות שכל בניין בו סומן בכתובת אדומה: כבנה מסוכן. כך גם ברחוב 101, ברחוב 102, 103, 104 ו-105. אותו המצב כמו ברוב הרחובות בשכונת עגמי, או רחובות רבים בשכונת מנשיה.

ברחוב 100 משחקים ילדים. בלילה הם ישנים בבתים המסומנים בכתובת האדומה.

★ ★ ★

שבוע למזל

בית-בוסטרוס הוא הסטוריה שלמה. שם ישן "חונה מדינת היהודים, תיאודור הרצל, ושם חלם את

הבית שנשרף ליד שוק הפשפשים
מספיק קצר חשמלי רגיל

הפרק הנוסף של האוטופיה שלו. באוטופיה לא היה מקום לרחוב 100 ולא לסמכות הטיפוס של מנשיה. האוטופיה יצרה את ההיסטוריה.

אבל ההיסטוריה מצאה את מקומה רק בספרי הלימוד של בתי-הספר. במציאות נותר רק בית ישן, באחד הרחובות המרכזיים של יפו. למעשה אין זה בית בודד, אלא גוש בניינים, התופס כמעט את כל צידו האחד של הרחוב. סימנו אותו במספרים מ-5 עד 13. על שמו קראו אפילו את הרחוב. רק לאחרונה שונה שמו מרחוב בוסטרוס לרחוב רינאל.

את הקומה הראשונה מלאו החנויות; בקומה העליונה שכנו משרדי-הבטחון; הקומה האמצעית שימשה ברובה למגורים. בחדר אחד או שניים, בעלי מטבח משותף, התגוררו משפחות בנות שבוע ושמונה נפשות. שתיים עשרה משפחות יוצאות עירק, פולניה, רומניה ומרוקו. מיוזג גלויות מלא.

רק בבניין אחד לא התגוררו משפחות. בבניין מספר שבוע. בקומה שמעל החנויות שכן סמינר למורים ערביים. הגורל העיוור — קמע המזל היחיד של יפו — רצה בכך